

Temat: „**Praktyki i znaczenia protestu**”
Scenariusz lekcji dla klas 7–8 szkoły podstawowej
i szkół ponadpodstawowych
Autor: Jacek Wajszczak

Czas realizacji: 2 godziny lekcyjne

Cel zajęć:

Zajęcia mają na celu zapoznanie ucznia z tematem obywatelskiego sprzeciwu. Uczeń dowie się o sposobach jego realizacji, o związanych z nim konsekwencjach, a także będzie miał możliwość porozmawiać o znaczeniu takiego działania, również w kontekście postaw laureatów Pokojowej Nagrody Nobla.

Metody pracy:

- dyskusja,
- burza mózgów,
- ćwiczenia.

Formy pracy:

- praca indywidualna,
- praca w parze i w grupach.

Środki dydaktyczne:

1. Filmy: trailery z opisami (teksty mogą pochodzić z portali filmowych lub Wikipedii).
  - *Hair*, reż. Miloš Forman:
<https://youtu.be/bvHTOET8qJo?si=K7RqHojzY4c943OT>,
przykładowy opis filmu: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Hair_\(film\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Hair_(film));
  - *Nienawiść*, reż. Mathieu Kassovitz: https://youtu.be/k28oql-dU6Y?si=d28aViJv2EUtKD_r,
przykładowy opis filmu:
[https://pl.wikipedia.org/wiki/Nienawi%C5%9B%C4%87_\(film_1995\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Nienawi%C5%9B%C4%87_(film_1995));
  - *Gorejący krzew*, reż. Agnieszka Holland:
<https://youtu.be/UWeSsR6MgtE?si=b3k0Tq4XJnTmEa5Y>,
przykładowy opis serialu:
[https://pl.wikipedia.org/wiki/Gorej%C4%85cy_krzew_\(serial_telewizyjny\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Gorej%C4%85cy_krzew_(serial_telewizyjny));
  - *Sophie Scholl – ostatnie dni*, reż. Marc Rothemund:
<https://youtu.be/1pfrhHh2-JY?si=LMFzRrX7PDV2YM2Z>,
przykładowy opis filmu:
https://pl.wikipedia.org/wiki/Sophie_Scholl_%E2%80%93_ostatnie_dni;
  - *Draw for change!*, serial dokumentalny:
<https://youtu.be/GKgXuEdSj40?feature=shared>.

UNIwersytet
WARSAWSKI

CENTRUM
WSPÓŁPRACY
I DIALOGU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Minister Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

WOJSKOWY INSTYTUT MEDYCZNY
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

2. Smartfony lub tablety / komputery z dostępem do Internetu,
3. Tablica, pisaki, kartki.

Szczegółowy przebieg lekcji

Rozgrzewka (około 15 min, w zależności od zaangażowania uczniów)

Praca w parach, następnie wspólne podsumowanie

1. Na początku nauczyciel podaje jedynie temat lekcji, dokładne wprowadzenie nastąpi po rozgrzewce.
2. Ta część rozpoczyna się od ćwiczenia w parach na temat praktyki słowa „nie”. Nauczyciel prosi uczniów, żeby zastanowili się wspólnie, kiedy w życiu codziennym mówią „nie”.

Pytania pomocnicze dla uczniów:

- Czy często i w jakich sytuacjach mówisz „nie”?
- Jak się czujesz, mówiąc „nie”? Czy jest to dla Ciebie łatwe?
- Czy czasem boisz się powiedzieć „nie”?
- Czy zdarza Ci się mówić „nie” w kontekście innej osoby, np. broniąc kogoś?
- Wobec kogo łatwiej, a wobec kogo trudniej jest powiedzieć „nie”?
- W jaki sposób mówisz „nie” i co robisz w przypadku, gdy to nie działa? (przy okazji tego pytania warto też zastanowić się, jak uczniowie reagują na słowo „nie”).

Istotne jest to, by uczniowie ze sobą porozmawiali, wspólnie zastanowili się nad tym zagadnieniem, notowanie nie jest konieczne.

3. Następnie czas na podsumowanie ćwiczenia, które odbywa się na tablicy, już przy udziale całej klasy. Uczniowie dzielą się swoimi spostrzeżeniami, wybrana osoba spisuje ich odpowiedzi i uwagi. Nauczyciel lub uczeń wsparty nauczycielem podsumowuje ćwiczenie.

Wprowadzenie (około 5 min)

Praca wspólna

1. Teraz następuje właściwe wprowadzenie do lekcji. Można je rozpocząć tymi słowami:

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

CENTRUM
WSPÓŁPRACY
I DIALOGU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Minister Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

WOJSKOWY INSTYTUT MEDYCZNY
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

„Przed chwilą rozmawialiśmy o tym, kiedy w naszym prywatnym życiu mówimy „nie”. Teraz zastanowimy się nad tym, czy, a jeżeli tak, to kiedy mówimy „nie” w kontekście społecznym i politycznym”.

*Mówiąc o proteście, mamy na myśli wszystkie działania, które wynikają z niezgody na pewną sytuację. Nie zawsze musi to być protest z transparentem na ulicy; mogą to być różnorodne działania, np. pomoc potrzebującym na granicy czy zbieranie dowodów ukrywanej zbrodni itd.

2. Następnie nauczyciel przedstawia przebieg i czas trwania kolejnych części zajęć oraz podkreśla, że ich pretekstem jest odbywające się co roku przyznanie Pokojowej Nagrody Nobla. Nauczyciel przypomina również o zasadach dyskusji i komunikacji bez przemocy oraz – z racji tematyki – o możliwości zgłaszania sytuacji niekomfortowych.

Część główna (60 min)

Ćwiczenie 1. (10+15 min)

Praca w grupach złożonych z 4–5 wybranych losowo osób, następnie wspólne podsumowanie. Dla każdej grupy potrzebny będzie smartfon lub tablet / komputer z dostępem do Internetu.

Ćwiczenie polega na obejrzeniu w grupach fragmentów lub zwiastunów wybranych filmów oraz omówieniu postawy bohatera w kontekście problemów społecznych i politycznych.

1. Nauczyciel może rozpocząć ćwiczenie następującymi słowami:

„Za chwilę każda grupa obejrzy zwiastun jednego wylosowanego przez nią filmu fabularnego lub serialu dokumentalnego. Motywem przewodnim filmów jest sprzeciw wobec władzy, polityki lub systemu. Jeżeli nie znacie tych filmów lub chcecie dowiedzieć się czegoś więcej na ich temat, możecie sięgnąć po ich opisy”.

2. Następnie każda grupa losuje film, który ogląda na smartfonie / na komputerze. Zadaniem uczniów jest zastanowienie się i próba odpowiedzi na następujące pytania:

„Jaką postawę przyjmuje bohater?”

„Przeciwko czemu się sprzeciwia i jaką przyjmuje metodę?”

„Jak wygląda działanie bohatera w kontekście jego życia?”

UNIwersytet
WARSZAWSKI

CENTRUM
WSPÓŁPRACY
I DIALOGU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Minister Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

WOJSKOWY INSTYTUT MEDYCZNY
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

„Czy możemy wyobrazić sobie, jak wyglądała droga bohatera do tego momentu w jego życiu?”

„Czy, Waszym zdaniem, działanie bohatera było skuteczne i czy jesteśmy w stanie to oceniać?”

Uczniowie mogą łączyć wrażenia z obejrzanych fragmentów filmów ze swoją wiedzą, skojarzeniami bądź własnym doświadczeniem w zakresie tematów, które podejmowane są w tych filmach.

3. Następnie uczniowie z poszczególnych grup opowiadają przed klasą o obejrzanym filmie, a także o wrażeniach i wnioskach z nim związanych. Dla jasności przekazu warto przed każdą prezentacją pokazać całej klasie poszczególne zwiastuny.

4. Nauczyciel wraz z uczniami zbierają wszystkie spostrzeżenia, które będą przydatne w trakcie kolejnego ćwiczenia.

Ćwiczenie 2. (15+20 min)

Praca w grupach złożonych z 4-5 wybranych losowo osób, następnie wspólne podsumowanie. Potrzebne będą kartki i pisaki.

Ćwiczenie polega na wybraniu przez uczniów ważnego problemu politycznego (uczniowie mają tu pełną dowolność, problem może dotyczyć ekologii, zdrowia, edukacji, bezpieczeństwa, praw człowieka itd.), który, ich zdaniem, wymaga zdecydowanego działania – protestu. Uczniowie powinni również ustalić, jaką formę powinien przybrać ten sprzeciw, tak by był odpowiedni dla sprawy, o którą walczą i zgodny z ich przekonaniem.

1. Uczniowie w grupach zastanawiają się nad ważnymi dla nich problemami politycznymi i spośród nich wybierają jeden, na którym będą się koncentrować.

2. Następnie uczniowie planują działanie, które, ich zdaniem, będzie adekwatne i skuteczne, a także zgodne z ich przekonaniem.

Uczniowie w poszukiwaniu tematów i sposobów działania mogą inspirować się poprzednim zadaniem, mogą też skorzystać z opisów działań protestacyjnych, np. z Wikipedii:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Obywatelskie_niepos%C5%82usze%C5%84stwo

lub Encyklopedii PWN: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/nieposluszenstwo-obywatelskie;3947477.html>.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

CENTRUM
WSPÓŁPRACY
I DIALOGU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Minister Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

WOJSKOWY INSTYTUT MEDYCZNY
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Pytania pomocnicze dla uczniów, które pozwolą im przygotować prezentację na temat wybranego przez nich problemu politycznego i sprzeciwu, który chcą wyrazić:

„Dlaczego wybraliśmy ten problem?”

„Jakie działanie chcemy podjąć i dlaczego właśnie takie?”

„Czy proponowane działanie jest zgodne z prawem?”

„Czy nie narusza tzw. dobrego obyczaju?”

„Czy bierzemy pod uwagę ewentualne konsekwencje lub nieprzyjemności, które mogą wiązać się z proponowanym działaniem?”

„Czy planujemy nasze działanie sami czy chcemy zaangażować w nie inne osoby, powiadomić media czy inne podmioty?”

„Czy liczymy na szybki sukces w naszej sprawie?”

„Dlaczego to działanie jest dla nas ważne?”

„Czy jest ono zgodne z naszą codzienną postawą życiową, z tym, co wynieśliśmy z domów? A może jest rodzajem pokoleniowego buntu?”

„Co chcemy osiągnąć za pomocą tego działania?”

3. Na koniec uczniowie prezentują przed klasą swoje propozycje działania i przemyślenia, np. w postaci odpowiedzi na wyżej wymienione pytania.

Podsumowanie (15 min)

Praca wspólna

1. Nauczyciel z uczniami podsumowuje ostatnie ćwiczenie, zwracając uwagę na rodzaje problemów politycznych, które są przedmiotem zainteresowania uczniów, a zatem na to, z czym i dlaczego się nie zgadzają.

2. Nauczyciel może w tym kontekście odnieść się do protestów czy działań, o których jest aktualnie głośno w mediach bądź do działalności, Marii Coriny Machado, tegorocznej laureatki Pokojowej Nagrody Nobla, lub laureatów i laureatek tej nagrody z poprzednich lat.

3. Kończąc lekcję, warto zastanowić się nad sensem takich działań, sensem protestu i niezgody na zło. Jak jest odpowiedź na pytanie „czy warto społecznie i politycznie mówić NIE?” Czy chodzi o natychmiastowy efekt, a może o wspólne budowanie pewnej atmosfery, o bycie zmianą, o bycie razem, o coś jeszcze?

Bibliografia:

[1] Arendt, Hannah. *O przemocy i Nieposłuszeństwo obywatelskie*, Warszawa 1999.

[2] Macy, Joanna, Chris Johnstone. *Aktywna nadzieja*, Warszawa 2023.

[3] Thoreau, Henry David. *O obywatelskim niepostuszerstwie*, Warszawa 2020.